

פרשת בלק – "את שבעת המזבחות עשיתי"**א. במדבר פרק כב**

- (ב) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי:
 (ג) ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל:
 (ד) ויאמר מואב אל זקני מדו עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא:
 (ה) וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתור אשר על הנהר אך בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי:
 (ו) ועתה לכה נא אכה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני ואולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר:

ב. משנה מסכת אבות פרק ה משנה יט

[יז] כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא שנאמר (משלי ח') להנחיל אוהבי יש וואוצרותיהם אמלא אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת שנאמר (תהלים נ"ה) ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

ג. במדבר פרק כג

- (א) ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים:
 (ב) ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח:
 (ג) ויאמר בלעם לבלק התניצב על עלתך ואלכה אולי יקרה יקנך לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי:
 (ד) ויקר אלהים אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח:
 ז. רש"י במדבר פרק כג פסוק ז

אח שבעת המזבחות – שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן, אלא אח שבעת המזבחות, אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני ערכתי כנגד כולן, אברהם בנה ארבעה (בראשית יב, ז) ויבן קם מזבח לה' הגררה אליו, (קס יב, ח) ויעתק משם הגרה וגו', (קס יג, יח) ויהלל אברהם וגו' ואחד בנה המזבחה, וילחך בנה אחד (קס כו, כה) ויבן קם מזבח וגו'. ויעקב בנה שתיים; אחד בשכם ואחד בבית אל: ואעל פר ואיל במזבח – ואברהם לא העלה אלא איל אחד:

ה. במדבר פרק כה

- (א) וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב:
 (ב) ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן:
 (ג) ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף יקנך בישראל:
 ו. רש"י במדבר פרק כה פסוק ח

לזנות אל בנות מואב – על ידי ענת בלעם כליתא בחלק:

ז. כלי יקר במדבר פרק כב פסוק ב

(ב) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי. והלא ניסי מצרים היו גדולים מאלו ולמה לא התבונן באותן גדולות ונוראות אשר עשה ה'. ועוד יש להתבונן כי זכר כאן את ישראל בארבעה שמות. ישראל, העם, בני ישראל, קהל, כי מתחילה נאמר את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ואחר כך אמר ויגר מואב מפני העם, ואחר כך אמר ויקץ מואב מפני בני ישראל, ואחר כך נאמר עתה ילחכו הקהל, הלא דבר הוא:

וביאור הדבר כך הוא, שמדרך העולם שהמלכים יש להם ספר דברי הימים אשר עליו כתובים כל הקורות מימים רבים, אבל ההמון עם אינו יודעין כי אם ההווה מה שרואין בעיניהם או מה ששמעו מפי השמועה מן המאורעות שבימיהם, לפיכך בלק שהיה מלך הנה מימים רבים יפקד אצלו מה שעשה יעקב ישראל סבא אל האמורי כי הוא היה רק איש אחד ובני ביתו מתי מספר ואף על פי כן נצח אומה שלימה כמו שנאמר (בראשית מח ג) אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי, ולפי דעת חז"ל (בבא בתרא קכג א) שפירשו בחרבי ובקשתי היינו בתפילתו אתי שפיר שראה בלק כל אשר עשה ישראל סבא לאמורי בתפילתו לפי שכל כוחו בפיו על כן השתדל הוא גם כן אחר אחד שגם כן כוחו בפיו, ולכך נאמר וירא בלק ולא נאמר וישמע בלק כי כל הקורות ההם הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי האדמה, וראה בעיניו הדבר כתוב על ספר ונכנס מורד בלבבו לאמר אם כן עשו בשנים קדמוניות בהיותם מתי מספר מה יעשו עתה בהיותם עם רב ועצום, ולכך לא נאמר בני ישראל או העם או קהל לפי שבישראל סבא הוא מדבר:

אבל מואב דהיינו כלל ההמון עם לא התבונן במה שעבר, כי לא ידעו מה הוא ולא פחדו כי אם מן ההווה מה שראו בעיניהם עם רב ועצום לכך נאמר ויגר מואב מפני העם כי רב הוא, והיה ההמון עם של מואב יראים מפני שתי כיתות ולא ראי זה כראי זה כי מפני הערב רב היו יראים מחמת ריבויים כי איתא במדרש (מכילתא בא פרשה יד) שהערב רב היו שתי פעמים ששים ריבוא... אמנם מצד אחר היה מורא ישראל עליהם אשר עליו נאמר ויקץ מואב מפני ישראל... שהיו יראים פן יהיה מואב כקוץ מושלך מן הארץ מפני בני ישראל מפני הגפן אשר הסיע ה' ממצרים לגרש מפניהם גוים וליטעם שמה.

ואחר כך נאמר ויאמר מואב אל זקני מדו עתה ילחכו הקהל וגו' ומה ראו המדינים על ככה להתעבר על ריב לא להם אלא לפי שמצינו שפירש רש"י בפרשת מטות (במדבר לא ו) אותם ואת פנתם שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנאמר (בראשית לז לו) והמדינים מכרו אותו לפוטיפר, ובני יוסף נקראו קהל שנאמר (שם לה יא) גוי וקהל גוים פירש רש"י קהל גוים נאמר על יוסף. וכן אמרו זקני מואב אל מדו שגם אתם יש לכם לירא מפני הקהל בני יוסף שירצו ליקח מכם נקמת יוסף בכור שור אביהם. זה שאמר עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחך השור. כי הקהל בני יוסף בכור שור המה על כן ילחכו אותנו כשור המלחך כדי ליקח נקמת השור, וזה פירוש יקר:

ח. מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן ד

עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחך השור (במדבר שם כ"ב). מה שור כחו בפיו, אף הם כחם בפיהם, מה שור כל מה שמלחך אין בו סימן ברכה, אף אלו כל מה שמלחכין, אין בו סימן ברכה, מה שור מנגח בקרניו, אף אלו וקרני ראם קרניו (דברים לג יז).

ט. דעת זקנים מבעלי התוספות במדבר פרק כב פסוק ד

כלחך השור. מתוך שאין לו שינים למעלה ואינו יכול לחתוך העשבים כמו סוס וחמור וכתו גדול עוקר העשבים והשרשים:

י. מדרש לקח טוב

כלחודך השור מנהג העולם אומה באה על אומה מהם הורגים ומהם לוקחים בשביה לעבדים אבל אלו כל נשמה אינן מחיין הוי כלחודך השור

יא. מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן ד

[ד] ויאמר מואב אל זקני מדין (במדבר כב ד). מה טיבן של זקני מדין כאן, אלא שהיו רואין את ישראל נוצחין שלא כדרך הנוצחין, אמרו מנהיג שלהם במדין נתגדל נדע בהם מה מדתו, אמרו להם זקני מדין אין כחו אלא בפיו, אמרו להם אף אנו נביא אדם כנגדן שכחו בפיו.

יב. רש"י במדבר פרק כד פסוק טז

(טז) ויודע דעת עליון – לכוין השעה שכוועם בה:

יג. רש"י במדבר פרק כב

(ט) מי האנשים האלה עמד – להטעותו באל. אמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שזה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין:

(י) בלק בן לפור וגו' – אף על פי שאיני חשוב בעיניך, חשוב אני בעיני המלכים.

(כ) אם לקרא לך – אם הקריאה שלך וסבור אהה ליטול עליה שכה, קום לך אחס:

ואך – על כרחך את הדבר אשר לדבר אליך אוחו חעשה, ואעפ"כ וילך בלעם, אמר שמא אפחנו ויחלנה:

יד. במדבר פרק כב

(כג) ותרא האתון את מלאך יקנוק נצב בדרך ותברבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון להטתה הדרך:

טו. רש"י במדבר פרק כב

וחרבו שלופה בידו – אמר רשע זה הגיח כלי אומנותו, שכלי זיינן של אומות העולם בחרבו, והוא בא עליהם בפיו, שהוא אומנות שלהם, אף אני אחפוף את שלו ואבוא עליו באומנותו. וכן היה סופו (במדבר לא, ח) ואת בלעם בן בעור הרגו בחרבו:

טז. במדבר פרק כא

(א) וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי:

(ב) ויזר ישראל נדר ליקנוק ויאמר אם נתן ותתן את העם הזה בידים והחכמתי את עריהם:

יז. רש"י במדבר פרק כא פסוק א

יושב הנגב – זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב. ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקצ"ה לחת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לנזקיהם כלבזאי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נחון חתון את העם הזה בידים:

יח. רש"י במדבר פרק כד

(ו) כנחלים נטיו – שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק, אמרו רבותינו מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם כשאמר (פסוק א) וישח אל המדבר פניו, וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותן קללות שנקש לומר כו', כלאותא בחלק (כנהרין קה א):

יט. מהר"ל – גור אריה – במדבר כד,

[ו] וכשהפך המקום את פיו כו'. פירוש, בקש לומר לא יהיה להם בתי כנסיות, אמר "מה טובו אהליך יעקב". לא תשרה שכינתך עליהם - אמר "משכנותיך ישראל". ומה שרצה לקלל אותם בקללות אלו, שלא יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, כדי להפריד חס ושלום השכינה מישראל. כי כל זמן שיש להם בתי כנסיות ובתי מדרשות - השכינה בישראל, כדאמרינן כל זמן שישראל מתפללין השכינה ביניהם. וכן בתי מדרשות גם כן, מיום שחרב בית המקדש אין להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה (ברכות ח.), ואמרינן (אבות פ"ג מ"ב) שנים שיושבים ועוסקים בתורה שכינה ביניהם. וכל כוונת בלעם חס ושלום להפריד שכינה מישראל, והפך הקדוש ברוך הוא וברכם "מה טובו אהליך יעקב ומשכנותיך ישראל":

עוד, מפני שנאמר (בראשית כז, כב) "הקול קול יעקב והידים ידי עשו", שכל זמן שהקול קול יעקב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות - אין שונאיהם נזקקין לישראל, ולא יוכלו להרע להם (ב"ר סה, כ), אבל אם [אין] הוא הקול קול יעקב, אז הידים ידי עשו שולטין בהם, לכך היה רוצה לקלל אותם בזה דווקא:

כ. במדבר פרק כג

(יח) וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע האזינה עדי בנו צפר:

כא. במדבר פרק כד

(ג) וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם העין:

כב. רש"י במדבר פרק כד פסוק ג

(ג) בנו בעור – כמו למענו מים (תהלים קיז ח). ומדרש אגדה שניהם היו גדולים מאבותיהם, בלק בנו לפור, אביו בנו הוא במלכות, ובלעם גדול מאביו בזביותו, מנה בן פרס היה:

כג. בראשית פרק יט

(לא) ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן ואיש אין בארץ לבוא עלינו בדרך כל הארץ:

(לב) לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו ונחיה מאבינו זרע:

(לג) ותשקין את אביהן יין בפליה היא ותבא הבכירה ותשכב את אביה ולא ידע בשכבה ובקומה:

(לד) וניה ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה הן שכבתי אמש את אבי נשקנו יין גם הלילה ובאי שכבי עמו ונחיה מאבינו זרע:

(לה) ותשקין גם בפליה ההיא את אביהן יין ותקם הצעירה ותשכב עמו ולא ידע בשכבה ובקומה:

(לו) ותהרין שתי בנות לוט מאביהן:

(לז) ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב הוא אבי מואב עד היום:

(לח) והצעירה גם היא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי הוא אבי בני עמון עד היום: ס

כד. רש"י בראשית פרק יט

(לז) מואב – זו שלא היתה לנועה פירשה שמאביה הוא, אבל לעירה קראחו בלשון נקיה, וקבלה שכה בימי משה. שנאמר בני עמון (דברים ז יט) אל תהגר כם כלל, ובמואב לא הזהיר אלא שלא ילחם כם, אבל לעערן הזהיר לו:

כה. במדבר פרק כג

(ט) כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב:

כו. רש"י במדבר פרק כג פסוק ט

(ט) כי מראש צרים אראנו – אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כלורים וגזעו הללו ע"י אבות ואמהות:

(ה) מה ט"בו אהליך יעקב משפנתך ישראל:

(ו) פנתלים נטיו פגנת עלי נהר פאחלים נטע יקנך פאחלים עלי מים:

כה. רש"י במדבר פרק כז פסוק ה

ואם תאמר מפני מה הסרה הקלוק ברוך הוא שכינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פחחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פלגו גדר העולם, שזמחה היו גדוים צעירות וזה נחן להם ענה להפקיר עצמן לזנות:

כט. רמח"ל – דרך ה' – חלק ג פרק ג

<אופן ההנבא >:

ו. והנה בהגלותו ית' ובהשפע שפעו על הנביא, יגבר עליו תגבורת גדול, ומיד חומר וכל איברי גופו יזדעזעו ויחשבו להתהפך, כי זה מחק החומר שלא לסבול גילוי הרוחניות, כל שכן גילוי כבודו ית'. והנה הרגשותיו יבטלו, וגם פעולותיו הנפשיות לא יפעלו כלל מעצמו, אבל תשארנה כלן תלויות בו ית' ובשפעו הנשפע. והנה מצד ההתדבקות שנשמתו מתדבקת, יתוסף בה מציאות השכלה חוץ מגדר כל ההשכלה האנושית לגמרי, כי תהיה השכלה בה לא מצד מה שהיא בעצמה, אלא מצד היות השרש העליון מתקשר בה, ואז מה שתשיג יהיה בדרך יותר נשגב ממה שהוא המושג ממנה מצד עצמה. ובזה יפה כחו של הנביא מבעל רוח הקדש אפילו בהשגת הידיעות, כי הרי הוא משכיל בהשכלה עליונה מכל השכלה שאפשר לאדם, והיא השכלה בבחינת היותו קשור בבוראו. והנה גילוי כבודו ית' הוא יהיה הפועל בכל מה שימשך לנביא בנבואתו. והנה ממנו ימשך בכח הדמיון שבנפש הנביא, ויצויירו בו ענינים מה שיוכרח בו מכת הגילוי העליון ולא מצד עצמו כלל. ומתוך הדמיונות ההם תמשך בו מחשבה והשכלה, שחקיקתם תהיה מכת הכבוד המתגלה וישאר הענין קבוע בשכלו, שגם כאשר ישיב למצבו האנושי תמצא הידיעה בו בבירורה.

ל. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קו עמוד א

אמר להם: אלהיהם של אלו שונא זימה הוא, והם מתאווים לכלי פשתן, בוא ואשיאך עצה: עשה להן קלעים, והושיב בהן זונות, זקינה מבחין וילדה מבפנים, וימכרו להן כלי פשתן. עשה להן קלעים מהר שלג עד בית הישימות, והושיב בהן זונות, זקינה מבחין וילדה מבפנים, ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמהין ויוצאין לטייל בשוק, אומרת לו הזקינה: אי אתה מבקש כלי פשתן? זקינה אומרת לו בשוה, וילדה אומרת לו בפחות. שמים ושמש פעמים. ואחר כך אומרת לו: הרי את כבן בית, שב ברור לעצמך. וצריצורי של יין עמוני מונח אצלה, ועדיין לא נאסר (יין של עמוני ולא) יין של נכרים. אמרה לו: רצונך שתשתה כוס של יין? כיון ששתה כער בו. אמר לה: השמיעי לי. הוציאה יראתה מתוך חיקה, אמרה לו: עבוד לזה! אמר לה: הלא יהודי אני. – אמרה לו: ומה איכפת לך, כלום מבקשים ממך אלא פיעור, והוא אינו יודע שעבודתה בכך. ולא עוד אלא שאיני מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך, שנאמר -הושע ט'- המה באו בעל פיעור ויגזרו לבשת ויהיו שקוצים באהבם. -במדבר כ"ה- וישב ישראל בשמים, רבי אליעזר אומר: שמים שמה, רבי יהושע אומר: שנתעסקו בדברי שמות.

לא. מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף קו עמוד א

לכלי פשתן כו' לפי שכבר במצרים הפשתן מצוי כמ"ש עובדי פשתן וגו' והורגלו ישראל בהם ובתוך מ' שנה במדבר נחסר להן והן מתאווים לקנות מאשר ימצאו. ואמר הוציאה יראתה מתוך חיקה כו'. ממקום הבזוי ואמרו כלום מבקשים ממך אלא פיעור לא מבקשים ממך לעובדה בכך אלא לבזותה בכך: בתורת משה רבך כו'. שאסר את מואב לבא בקהל: